

פרוטוקול מס' 159

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
יום ג', כ"ה בתשרי תשל"ב - 3.10.72, שעה 10.30

נכחו:

חברי הוועדה:
א. כץ - מ"מ היו"ר
נ. אליעד
מ. בן-פורת
ז. הרמן
א. ורדיגר
ש. לוי
מ.צ. נריה
ד. עובד
ע. פיינברג-סרני
ד. קורן
א. רוזאל-נאור

מוזמנים:
א. פלד - מנכ"ל משרד החינוך והתרבות
י. שוחט - סמנכ"ל משרד החינוך והתרבות
ג. ברגסון - מנהל מחוז ירושלים, משרד
החינוך והתרבות
מר ישראל - משרד החינוך והתרבות
ב. נסים - משרד החינוך והתרבות
נציגי ארגון המורים העל-יסודיים:
מר אבירם
מר שמעוני

ח. שמעוני - יו"ר הוועד הציבורי
נחלאות-זכרונות
א. רונן - מזכיר הוועד הציבורי
ש. שלחאי - יו"ר ועד ההורים כ"ח
מ. ורטהיים - יו"ר ועד ההורים המרכזי
ד. רוט - עובד קהילתי בנחלאות-זכרונות

מזכירת הוועדה: ד. פלד

רשמה: צ. ספרן

סדר היום: א. שאילחות.

ב. פגישה עם ארגון המורים העל-יסודיים (המשך).

ג. בעיית בית הספר כ"ח במחנה-יהודה.

אני פותח את הישיבה.

מ"מ היו"ר א. כץ:

א. שאילתות

שמענו בימים האחרונים דיבורים רבים בקשר לכשלונות במקצוע המחמטיקה, במגמות השונות, מעבר לצפוי. קדאנו שהמשרד עושה משהו בנידון. אבקש אינפורמציה מוסמכת: א. בקשר לממדי הכשלונות בהתאם למגמות השונות. ב. מה סמכויות הוועדה שנתמנתה לבדוק זאת ומי הם חבריה.

א. פלד:
בעיית הכשלונות במבחני המחמטיקה אינה בעיה חדשה, אלא בעיה הנמשכת כנראה שנים רבות. כבר ב-1957 היתה ועדה שבדקה את סיבות הכשלונות במחמטיקה, ובעקבות מסקנותיה שינו את חוכניות הלימודים.

נחונים אני יכול למסור כרגע רק מן הזכרון: שיעור הכשלונות היה כ-50% במגמה ההומניסטית וכ-35% במגמה הדיאלית, זאת בשנת תשל"א. לשנת תשל"ב אין עדיין סיכום תוצאות. אין ספק שמידה זו של כשלונות היא מעל לכשלון סביר. אנחנו מעריכים שמת הצלחה סבירה היא דמה שבה עוברים את הבחינות כ-70%, 75% בעזרת ציוני המגן. המספרים שנתתי הם מספרים המתייחסים לבחינות עצמן. בציונים הסופיים יש עליה. מכאן שאחוז הכשלונות במגמה ההומניסטית הוא 42%; במגמה הדיאליסטית - 21%.

מ"מ היו"ר א. כץ: מה היו האחוזים בשנת תשל"ל?

א. פלד:
ההבדלים אינם גדולים. אחוז הכשלונות בתשל"א גדל ב-2%-3% לעומת תשל"ל. אחוז הכשלונות במגמה ההומניסטית היה גבוה כל השנים והוא נע מעל 25%, 30%.

יכולות להיות ארבע סיבות לכשלונות: חוכניות הלימודים; דמת המורים ושיטות ההוראה; יידע התלמיד; השאלון במבחן.

מ"מ היו"ר א. כץ: גם למעריך, לבדוק המבחן יש השפעה.

א. פלד: אני מסכים, אבל רוב המבחנים עוברים שני מעדיכים.

מכל מקום הבעיה עלתה באקראי, בעקב בעיה משנית שאינה נוגעת לענין. מכיוון שעלתה הבעיה נפגשתי עם מורים למחמטיקה שייצגו את עצמם יחד עם המפקח על הוראה המחמטיקה. מיניתי ועדה שהיושב-ראש שלה הוא פרופיסור גיליס ושחבריה יהיו: שני אנשים מן התחום האקדמאי; איש מחמטיקה שאיננו קשור בחוכניות הלימודים למחמטיקה; איש אוניברסיטה העוסק בצד הדידקטי של הוראה המקצוע הזה; שלושה אנשים מן השדה, ביניהם מנהל אחד, שהתמחות שלהם היא במחמטיקה.

ועדה זו נחבשה לבדוק שאלה יסודיות: מה הסיבות לכשלון הגדול יותר בתשל"א? ייתכן שכתוצאה מבדיקת שאלה זו חעלה הוועדה על כמה בעיות כלליות ועקרוניות.

ז. הרמן:
אני חושבת שוועדה מסוג זה צריכה לבדוק את הענין לא רק מבחינה חינוכית דידקטית ופדגוגית, אלא גם מבחינת הגורמים שמחוץ לכותלי בית הספר המשפיעים על יכולת הילדים ללמוד. משום כך אני סבורה שיש להושיב בוועדה כזו אדם מן החוץ הסוציאלי החברתי או הפסיכולוגי.

א. פלד:
יש בעיה הנקראת - הוראת המחמטיקה, שבה יכול להיכלל האספקט שהצעת. אנחנו נמצאים עכשיו בתהליך של הקמת ועדות מרכזיות לכל מקצוע במסגרת המזכירות הפדגוגית, שמחפידן לבדוק גם את האספקטים הפסיכולוגיים. לוועדה שמונתה לבדיקת הכשלונות אספקט צר ומוגדר.

מ. בן-פורח:
אני רוצה להעלות בפני הוועדה שאלה הקשורה באחריותה של המועצה להשכלה גבוהה: סטודנט שעלה ארצה לפני שנה והצליח לסיים את המכינה בציון ממוצע 90%, לא התקבל לפקולטה לרפואה שיניים בגלל בדיקה פסיכוטכנית. סטודנט זה בא

מ. בן-פורח:

מארץ שבה טכניקה זו של הבחינה אינה ידועה. גם בפני הדיקן הצגתי את השאלה כיצד נוחנים את המשקל המכריע לבדיקה פסיכוטכנית לגבי אנשים שאינם מודעים לבדיקות מסוג זה. אם הקריטריון הוא באמת כזה, הרי שסטודנטים הבאים מארצות ערב לא יוכלו להתקבל.

א. פלד: השאלה איננה יכולה להיות מופנית לא למשרד החינוך והתרבות ולא למועצה להשכלה גבוהה, כי העניין הוא בתחום הסוברניות המלאה של כל מוסד ומוסד להשכלה גבוהה. אני מציע להזמין את נציג המוסד הרבבלנטי לדיון כאן.

מ. בן-פורח: בבקשה.

מ"מ היו"ר א. כץ: חפנה בקשה זאת.

ב. פגישה עם ארגון המורים העל-יסודיים (המשך)

מר אבירם: אענה לשאלות שנשאלו כסדרן:
לשאלת המנהל הכללי - איך מפורש ארגון המורים אח הסכם צדוק: הושימה שעליה מדובר היא ושימה שמיח, למספר המורים מוגבל. למספר מורים מוגבל זה מגיעה, לפי החלטת ועדת החינוך והתרבות, עדיפות מיוחדת. עלי להבהיר כי מכך לא נובע שמדובר שנגמרה הושימה אין יותר מקום למורים יסודיים לעבוד בחטיבת הביניים, לאחר שיקבלו השתלמות. כמו כן, לפי העדיפויות שקבעה בזמנו הוועדה הפדלמנטרית. אם נקפיד על סדר העדיפות שקבעה ועדה זו - וסדרי העדיפות שקבעה עומדים בניגוד מוחלט לחוק מספר 40 של משרד החינוך והתרבות שפורסם - לא חיה לנו שום התנגדות.

לשאלה השניה של המנהל הכללי בדבר פחרון בעיית המורים היסודיים בקדיח-שמונה ואי פחרון בעיית המורים העל-יסודיים: קיים מחסור במורים ויש שאלה של היצע וביקוש. ישנה דעה האומרת שצריך לתת עדיפות מיוחדת לאזורי פיתוח. נראה לי שזה יפחור את הבעיה בכל המובנים.

לשאלת המנהל הכללי-מהם הקריטריונים לפיהם יש למנות מפקח כולל: אקשור את החשובה גם לשאלה שנשאלה על ידי חבר הכנסת לויך בדבר מי שראוי יותר לפקח על חטיבות הביניים-מפקח בעל השכלה אקדמאית המפקח על הגיל הזה או מפקח שמעולם לא נכנס לכיתוח ז'-ח' ופיקח על כיתוח י"א וי"ב. החשובה שלנו היא בוודאי: מפקח בעל השכלה אקדמאית שפיקח על כיתוח י"א וי"ב. מדוע? עשרות שנים היו כיתוח ז' ו-ח' חלק מן החינוך היסודי. המפקחים שעבדו שם עשרות שנים החרגלו לעבוד לפי דפוסים מקובלים - דבר שאנחנו נחקלים בו לא פעם. כתבנו על כך למשרד החינוך וטענו שמפקח כזה ממשיך לנהוג כפי שנהג במשך עשרות שנים, ולפעמים כיתוח ז' ח' ט' מבחינה זו הן חלק מבית הספר היסודי. אנחנו חושבים שלפעמים מפקח כזה, שכבר רכש הדגלים במשך עשרות שנים ואינו גמיש כל כך בהחלט למציאות החדשה, הוא יותר מסוכן. אינני מדבר על פטילה טוטלית, אלא על שאלה של עדיפויות.

לשאלת מר פלד מי המפקח שצריך להחמנות על בית ספר מקיף: זו בעיה טפציפית, כי בבית ספר מקיף יש חלק עיוני וחלק מקצועי. ייחכן שצריך לחשוב על שני מפקחים כוללים, אבל אינני מקבל על עצמי לפסוק בעניין זה.

לשאלת מר פלד מה הצעת ארגון המורים העל-יסודיים לטיפול באותן בעיות בהן נחקלנו במבוי סתום בין חביעת ארגון מורים זה לבין הסדרות המורים: אינני רואה כאן בעיות כאלה. המבוי סתום אינו קיים משום שיש ריב בין הסדרות המורים וארגון המורים העל-יסודיים, אלא משום שיש אי השכמה בקשר למסקנות הוועדה הפדלמנטרית מכיוון שמשרד החינוך והתרבות נמצא בלחץ הסדרות המורים, הרי קל יותר להציג את הבעיה כסכסוך בין הסדרות המורים וארגון המורים העל-יסודיים ארגון המורים מקבל את מסקנות הוועדה הפדלמנטרית; הוא דק מזהה על כך שפחאום לא מקיימים החלטות אלה. והעובדה - אותו חוק מספר 40 של משרד החינוך והתרבות, שהפך ממש את סדר העדיפויות. בניגוד להחלטה האומרת שהעדיפות חניחן למורים החיכוניים באותו בית הספר, בא חוק מספר 40 וקובע שהעדיפות חניחן למורים ב-ז'-ח'. הסכסוך איננו בין הסדרות המורים וארגון המורים, אלא בין הסדרות המורים ומסקנות הוועדה הפדלמנטרית. ייחכן שמשרד החינוך הולך בדרך שמכחיבה הסדרות המורים.

מר אבירם:

מר פלד אמר שהכנסת חיטול את היוזמה ותטלים את המשימה שלא גמרה אז לגבי חטיבות הביניים. הכוונה ברורה.

התעוררה הבעיה לגבי מה שקרוי - עובדי המדינה. משרד החינוך והתרבות שואף שגם המורים בחטיבות הביניים יהיו עובדי מדינה, כפי שזה מקובל בבחי הספר היסודיים. כלומר, גם כאן אותו פרינציפ של יסודיזציה. אני קושר בעיה זו לשאלת חבר-הכנסת לויק, ואם אנחנו מחנדים לכך שאותם מורים יהיו עובדי המדינה? איך לנו החנגדות עקרונית שגם מורים חינוכיים יהיו עובדי מדינה, אבל אנחנו אומרים שצריך לבוא בדברים עם נציגות המורים, שזה ארגוננו, ולהגיע להסכם באילו חנאים נהיה מוכנים להיות עובדי המדינה. קיימת מציאות מסויימת במדינת ישראל ואי אפשר למחוק אותה ולומר: ממחר אחם עובדי מדינה ומה שהיה מקובל במשך עשורת שנים אינו מקובל יותר. איך לנו החנגדות. עקרונית אנחנו מוכנים לנהל משא ומתן, ואם נגיע לכך שכולנו, מ-ז' עד י"ב, נהיה עובדי מדינה, הבעיה תיפתר ולא תהיה עוד קיימת. בינתיים המורים החינוכיים אינם עובדי מדינה, וכל מורה העובד בחטיבת הביניים נמצא בשתי בעלויות ומקבל שתי משכורות, בעוד שהוא רוצה להיות שייך לבעלות אחת. איננו מחנדים לכך שמי שרוצה להמשיך להיות עובד מדינה ימשיך, אם הוא מורה יסודי. להיפך, אנחנו נלחמים גם בעד זכות זו, אבל אנחנו טוענים שמי שאינו רוצה להיות עובד מדינה - ואלה בעיקר המורים שלא באו מבית הספר היסודי, אלא מן החינוך ומן האוניברסיטה - יהיו ושאים שלא להיות עובדי מדינה. אנחנו טוענים שאם תקבל, למשל, הכנסת עמדה זו, הרי יהיה בכך סוף הליפורמה, כי הדבר יחסום את הדרך בפני המורים החינוכיים, שסיימו אוניברסיטה, מלעבוד בחטיבות הביניים. שום מורה אינו רוצה להיות מפוצל כך שבכיתה י"א, י"ב יהיה שייך לבעלות מוניציפלית, ובכיתה ז'-ח' - למשרד החינוך והתבות. אנחנו נמשיך להילחם בעד זכותו הדמוקרטית של כל מורה להשתייך לבעלות שהוא בוחר בה, אלא אם כן נגיע להסכם שמשרד החינוך והתרבות יחליט שכולם עובדי המדינה.

מ. בן-פורח:

אנש מבין שהמצב שחלק מן המורים הם עובדי המדינה וחלק עובדי הרשויות

המקומיות מעורר הרבה קשיים. מה תהיה גישתכם אם תבוא יוזמה מצד חברי הכנסת שכל המורים יהיו עובדי המדינה?

מר אבירם:

אמרתי שאיך לנו החנגדות עקרונית. אנחנו מוכנים לנהל משא ומתן, גם אם היוזמה

תבוא מצד חברי הכנסת וגם אם היוזמה תבוא מצד משרד החינוך והתרבות. אם נגיע להסכם - בבקשה, אבל לכפות זאת אי אפשר.

אני חוזר ואומר: הכרחת המורים, בחטיבת הביניים דווקא, להיות עובדי מדינה נגד רצונם זו למעשה מלחמה בריפורמה, מפני ששום מורה שבא מן החינוך או מן האוניברסיטה לא ירצה להיות מפוצל - מצד אחד עובד מדינה ומצד אחר עובד הרשות המוניציפלית. אנחנו מבינים את הקשיים האדמיניסטרטיביים של משרד החינוך והתרבות, אבל רוח הריפורמה נראית לנו חשובה יותר. צריך אם כן להתגבר בינתיים על הקשיים, ואם ירצו לנהל משא ומתן על הבעיה הכללית, נסכים לכך.

נ. אליעד:

עלינו לאחר נקודה זו כנושא לדיון.

מר אבירם:

על שאלת חבר-הכנסת לויך בענין המקקחים השבתי. חבר הכנסת לויך יודע שב-1 ביוני נחתם הסכם בין סגן שר החינוך והתרבות מר ידליך ובין נציגי ארגון המורים. מסמך זה קובע שעד 31 באוגוסט חייבים למנות או מפקח מחוז שני או מנהל מחוז מהחינוך העל-יסודי. משאו נעשה בכיוון זה, אבל היום אנחנו כבר בחחילת אוקטובר והבעיה לא נפתרה. לבעיה השנייה שאיתה כחלבה בהסכם - ועדה מיוחדת בהשתתפות ארגוני המורים, שתבדוק את הקריטריונים לפיהם יכול מפקח להיכנס לחטיבת הביניים - לא החנגדנו. אם עד היום בעיה זו לא נפתרה אין זה באשמתנו. אנחנו היינו מוכנים לשבת עם כולם, לרבות הסחדות המורים, ולנסות לפתור את הבעיה.

לשאלת חבר-הכנסת לויך מדוע ארגוננו מפרש את העדיפויות כפי שהוא מפרש: על כך ענה כבר יושב-ראש הוועדה בישיבה הקודמת כאשר אמר ברורות: מה שכתוב כ-א' במסקנות הוועדה הפרלמנטרית, זה א'. פירוש הדבר שכוונת הוועדה היחה לחת עליונות

מר אבירם:

למורים העובדים בבית ספר על יסודי שאליו צורפה חטיבת ביניים.
לדאבונו הפך זאת משרד החינוך והתרבות.

לשאלת חבר-הכנסת לויך על תרומת המורים
שלימדו בכיתות ז' ו-ח' לחטיבת הביניים: אנחנו רואים את תרומת
המורים היסודיים שעברו לחטיבת הביניים כתרומה חיובית. אנחנו
מחייבים את העובדה שבחטיבת הביניים עובדים מורים משני הסקטורים -
היסודי והעל-יסודי, בפרופורציה שקבעה הוועדה הפרלמנטרית; דבר
שלדאבונו לא קיים. יחד עם זאת אנחנו חושבים שהפיקוח והניהול
בחטיבות הביניים צריכים להימצא במסגרת בית הספר העל-יסודי. אם
רואים את בית ספר התיכון כשש שנתי, מ-ז' עד י"ב - ומשרד החינוך
והתרבות הסכים לכך - הרי שצריך לשנות הרבה דברים שהיו ב-ז', ח'
היסודיים. מכאן נראה לנו שהפיקוח והניהול צריכים להיות במסגרת
החינוך העל-יסודי.

ד. קורן: משרד החינוך והתרבות סוברני להחליט מה
שוא רוצה.

מר אבירם: זו לא דעתנו, אלא מסקנות הוועדה
הפרלמנטרית.

איננו מכחישים את הסוברניות של משרד
החינוך, אבל יש קריטריונים שונים. אני, למשל, כמורה למחמטיקה לא
אקבל על עצמי כיום להיות מורה בכיתות א' עד ג', כי אין לי את
הכישורים לכך. מנהל בית ספר תיכון יכול להיות רק אדם העובד בבית
ספר על-יסודי כמורה, וכמורה מצליח, לפחות חמש שנים. אנחנו מקבלים
את המסמך של משרד החינוך, אבל אנחנו טוענים שאם אלה הקריטריונים
לגבי המנהל, הם צריכים להיות גם לגבי המפקח.

י. שוחט: כתוב כך גם לגבי מפקח.

מר אבירם: אם כן, לא מקיימים זאת. יוצא שאנחנו
נלחמים נגד משרד החינוך בעד מה שנכתב על
ידי משרד החינוך, ובמקרים רבים.

לשאלת חבר-הכנסת לויך איזו עמדה היינו
נוקטים לו הייתה מתעוררת שאלה של שינוי הפוגע בחטיבת העליונה של
בית הספר התיכון: והאם היינו מבטיחים את זכותם של המורים העובדים
בכיתות של חטיבת ז' להמשיך לעבוד בהן: כמוכן שנעמוד על זכותם של
המורים ב-ט' ו-י' להמשיך לעבוד בכיתות אלה. לו כנסת ישראל ומשרד
החינוך היו קובעים שמשרד החינוך הוא מ-א' ועד ט', ועד בכלל, באמת
היתה קיימת הבעיה עבורנו ולא עבור הסתדרות המורים. אבל הוועדה
הפרלמנטרית וכנסת ישראל החליטה שזה לא כך, אלא שבית הספר היסודי
הוא מ-א' עד ו' והעל-יסודי מ-ז' ועד י"ב. אנחנו אומרים עוד
יותר: אנחנו מחייבים את עבודת המורים היסודיים בכיתות ז'-ט', כמוכן
תוך קביעת קריטריונים מיוחדים, דבר היכול לפתור את הבעיה
הפרופסיונלית. לו היינו אומרים כי שום מורה מ-ז' ו-ח' אינו רשאי
לעבוד ב-ז' ו-ח' קיימת הייתה באמת הבעיה הפרופסיונלית.

איננו מתנגדים לעבודתם, אנחנו טוענים
לזכות עדיפות כפי שקבעה הוועדה הפרלמנטרית.

מר שמעוני: לשאלה איך אנחנו מפרשים את הסכם צדוק:
לא פושנו אותו. מי שניסה לפרש אותו היה
משרד החינוך והתרבות. הסכם צדוק מדבר באופן מיוחד וברור על מורים
שלימדו בכיתות ז'-ח' בסדרת השנים תשכ"ד-תשכ"ט ושמסלול מסויימות
מונעים מהם את ההשתלמות במסגרת אקדמית סבירה, אך בכל זאת מכירים
בזכותם להמשיך בעבודתם בכיתות אלה, לאחר שנחנו להם אפשרות מיוחדת
לעמוד בקורסים מיוחדים שיכשירו אותם לעבודה בדיפנדרמה. זכות זו
לא ניתנה למורים יסודיים אחרים, שמהם נדרשה השתלמות יסודית. ההסכם
הביא בחשבון שאדיפנדרמה מחבצעת בשלבים שונים ושיש עדיין מקומות בהם
הדיפנדרמה לא בוצעה. ההסכם הוא ברור.

בפגישות מפעם לפעם עם משרד החינוך אמרנו:
אחם מונעים ממורים אקדמאיים וממורים בעלי נסיון בבית הספר התיכון
להיכנס לכיתות של דיפנדרמה ומביאים במקומם מורים יסודיים, שזה

מר שמעוני:

בניגוד לחלטת הוועדה הפרלמנטרית ולא בהתאם לדוח ועדת צדוק. אמרו לנו: לא ייתכן, אם יש מסמכים כאלה הביאו אותם. מסרו לנו את המקרים האלה ונעשה בהתאם להחלטות הוועדה הפרלמנטרית. כלומר, בשלב זה לא היה הבדל בין האופן שאני הבינתי את דוח ועדת צדוק לבין האופן שבו הבין אותו משרד החינוך.

מתי זה היה?

מ.צ. נריה:

מר שמעוני:

לפני שנה, שנתיים, שלוש וכו'. לפתע בא חוזר מספר 40, ועל כך עמד מר אבירם. כאשר שאלתי את מר אבנר ישראלי: מה הדבר? הוא הביט בתמימה ואמר: חוזר זה מופיע כבר שלוש שנים. אם החוזר מופיע כבר שלוש שנים איך אפשר להסביר את העובדה שהנציגים המוסמכים ביותר של משרד החינוך והתרבות אמרו לנו כי לא ייתכן שהם נוהגים בצורה שאנחנו טוענים נגדה, הצורה הכתובה בחוזר זה? יוצא איפוא שחל תהליך של סחף מסויים במשרד החינוך, ששינה כנראה את עמדתו ופירש את דוח ועדת צדוק, גם אם פירוש זה סותר את מסקנות הוועדה הפרלמנטרית. דבר זה דרוש בדיקה יסודית.

פה אני חייב לנגוע בעוד נקודה לגבי שאלת מר פלד, האם אין טעם לפנות לוועדה פרלמנטרית במקרה של סכסוך בין שני ארגוני מורים. נוח מאד להציג כל דבר כסכסוך בין שני ארגוני מורים ואז משרד החינוך והתרבות שומר על האיזון בין שתי קבוצות המאזנים. אבל הדבר איננו כך. הסכסוך הוא בין הסתדרות המורים לבין ביצוע מסקנות הוועדה הפרלמנטרית, ומשום שארגון המורים עומד על ביצוען החוקי של מסקנות הוועדה הפרלמנטרית, מנסה משרד החינוך והתרבות לומר כי זה סכסוך בין שני ארגוני מורים. אין זו הדרך הנכונה להציג את הבעיה. משרד החינוך חייב לקיים את מסקנות הוועדה הפרלמנטרית. אם אין בכוחו לקיים אותן והוא רוצה ועדה פרלמנטרית שתכניס שינויים, זכותו לבקש ועדה כזאת, אבל לא אנחנו גומנו לכך, אלא כניעתו להסתדרות המורים. אם כניעה כזאת מביאה ליצירת ועדה פרלמנטרית, לא קשה להניח מה יהיו המסקנות שיסיק מכך ארגון המורים האחר.

נ. אליעד: אני קורא את החוזר ובו נאמר בסעיף (1) (א):

"מורי כיתוח ז-ח של בחי הספר היסודיים, שאושרו להעברה על פי ההסכם בין המשרד לבין הסתדרות המורים בחינוך של חבר-הכנסת צדוק, לאחר שיחתייבו להשלים את השכלתם האקדמאית והפדגוגית או להשתתף בהשכלות כפי שנדרש מהם". הלא זה בדיוק ההסכם.

מר שמעוני: זה פג בחשכ"ט.

א. פלד: סלח לי.

נ. אליעד: אתה יכול לפרש את (א) כמכוון לאלה שפג תוקפם; אתה יכול לקרוא אותו גם אחרת.

מר שמעוני: אנחנו טענו שחוזר מספר 40 לא עומד בניגוד לדוח ועדת צדוק, אלא בניגוד למסקנות הוועדה הפרלמנטרית. עכשיו אנחנו רואים שדוח ועדת צדוק שימש כנראה שלב בין מסקנות הוועדה הפרלמנטרית לבין חוזר מספר 40.

נ. אליעד: על זה אין ויכוח.

מר שמעוני: אשר לשאלה שלא ניתנה עליה תשובה - ניכוי מסים מהברינו להסתדרות המורים באמצעות השלומי משרד החינוך והתרבות: כאשר משרד החינוך והתרבות מעביר כספים לחלומי משכורת מורים דרך מסד, מורידה מסד, ובאופן אוטומטי, מסים להסתדרות המורים. כנראה היא מניחה מראש שכל מורה ומורה הוא חבר הסתדרות המורים. כתבתי מכתבים בעניין זה למשרד החינוך, והתשובה האחרונה שקיבלתי אמרה שמשרד החינוך אינו עומד כאן בשום חפיפות למסד, אבל בכל זאת אנחנו יודעים שלמורים העובדים בחטיבות הביניים בבעלות משרד החינוך והתרבות ואשר כספיהם מועברים באמצעות מסד, מורידה מהם מסד כספים מבלי לשאול אותם. זהו דבר בלתי חוקי.

מר שמעוני:

לגבי השאלה על עובדי המדינה: אמרנו דברים ברורים: אנחנו נגד כפיה - בעלות זו או אחרת - אבל, כמובן, אנחנו פתוחים חמיד למשא ומתן. יחד עם זה אני רוצה שנביא בחשבון דבר נוסף: ייתכן שבעיני ארגון המורים כארגון מקצועי יש עדיפות לבעלות מסויימת על פני בעלות אחרת, כשם שבעיני הסתדרות המורים כארגון מקצועי יש עדיפות של בעלות מסויימת על פני בעלות אחרת.

היו"ר א. דימלט: רשות השאלות וההערות לחברי הוועדה.

א. רזיאל-נאור: האם המצב שבו יש למורה "נאמנות כפולה",

לגבי משרד החינוך והתרבות ולגבי הרשות המוניציפלית - שעה שהוא עובד כמורה בחינוך וגם בחטיבת הביניים - עדיף בעיניכם על המצב שבו יהיו המורים עובדי המדינה וכפופים למשרד החינוך והתרבות? במה טוב יותר המצב הקודם שבו בחי הספר החינוכיים היו פרטיים לחלוטין או שייפיים לחברה ציבורית או לעיריית השוונות? מדוע מצב כזה אינו חוסם את הדרך בפני כניסת מורים בוגרי אוניברסיטאות לחינוך ומצב שבו יהיו כל המורים עובדי המדינה כן מהווה מחסום? כל זה אינו מובן לי.

אני מסכימה שצריך לנהל משא ומתן ואי אפשר לכפות משא ומתן, אבל צריך לשמוע קודם כל אם יש נכונות לכך, ואם אמנם יש נכונות, אפשר להתגבר גם על כל הפרוצידורות הכספיות שאי אפשר לוותר עליהן. אם חביעותיכם הן חביעות לסידורים כספיים, מדוע אינכם אומרים במפורש שאתם מסכימים עקרונית שהמורים יהיו עובדי המדינה אם יבואו החביעות הכספיות על פתרון, במקום לעטות אותן במעטה של חסימת הדרך לכוונות פדגוגיים מעוליים שסיימו אוניברסיטה ויודעים במקצועם יותר מאשר מורים אחרים?

בכמה צריכה להסתכם החביעה הכספית? היו בעתונות ידיעות המדברות על סכומים גדולים מאד - כמליארד לירות. האם נכון הדבר? האם יש לכם איזו סכימה של שלבים כיצד לפתור את הבעיה הכספית הזאת או שצריך להזרים את הכסף בבת אחת? מה הנכונות לפתור את הבעיה?

נ. אליעד: לדעתי עומד החוזר של משרד החינוך במסגרת

שנתקבלה בזמנו. היחה ועדה פרלמנטרית וכולנו היינו בדעה שעיקרה של הריפורמה - להעלות את רמת החינוך, להביא כוחות הוראה יותר מיומנים, להעלות את תנאי הלימוד. יחד עם זאת היחה הבנה שהדבר דורש חהליך מסויים. יש אנשים שלימדו בעבר במשך שנים בכיתות ז', ח', אי אפשר לומר להם: לכו, איננו יודעים מה חשבו הלאה. מורה שלימד שנים בכיתה ח' איננו מוכן לחזור ללמד בכיתה ג'. הוא לא מוכשר לזה, ושום מהפכה לא תוכל להיעשות ביום, בשנה או אפילו בעשר שנים.

שאלתי היחה: האם אפשר להכשיר מורים חדשים לכיתות ז', ח' פרט לאלה הנמצאים באותם בתי הספר שטרם הועברו לריפורמה? יכולה להיות קיימת, כי אני בהחלט בדעה שמסקנות ועדת צדוק לא יכולות לעמוד בחשכ"ט. עם הזמן מחחיבים שינויים. אם לא העברנו את הריפורמה במרווח הזמן שחשבנו עליו - וטבעי שהחליף אורך - הרי שיש להאריך את משך הזמן גם של מסקנות ועדת צדוק. עיקרן של מסקנות ועדת צדוק - לאפשר לאנשים שלימדו בכיתות ז'-ח' ועברו את ההכשרה לעבוד בחטיבת הביניים. אני כאיש ציבור, הנמצא בכנסת, מוכן לקבל את הפתרון הזה בקצב של העלאת רמת הלימודים בחטיבת הביניים בחור איזון לנזק ולפגיעה החומרית והמנטרית היכולה להיגרם למורים שעמדו בכך, מחוץ תקווה שבעוד חמש-עשר שנים יהיה לנו סגל מלא. אהיה מוכן לכך, אלא אם חגידו לי שקיימת סכנה כי חורך כדי זמן זה מעבירים מורים מכיתה ג' ומכניסים אותם ל-ח'. לזה אתקומם.

לענין של עובדי מדינה: אין ספק שאיש לא יעלה על דעתו לחוקק חוק ההופך ביום בהיר אחד את כל המורים לעובדי מדינה. על כך יצטרך להתנהל משא ומתן. השאלה שלי - ואני מפנה ארחה למו פלד - היא: האם הכסף של העיריית איצו כסף ציבורי? אינו כסף המדינה? הרי משרד החינוך והתרבות תומך בעיריית הפיתוח על ידי כך שרוב החלמידים בעיריית אלה משוחזרים כמעט משכר לימוד. מדוע אי אפשר להעביר אותו כסף כולו למדינה? האם תיתנו למורים תנאים גרועים יותר מאשר העירייה?

ג. אליעד:

מי יכול לחאר לעצמו שיהיו שינויים בחנאים כאשר המורים יקבלו את הכספים מאותו מקור למעשה? מדוע אי אפשר להתחיל בצעדים אלה, כדי לסיים באנומליה הקיימת, לפחות בחטיבות הביניים?

יש לי חששות כבדים לא רק לגבי חטיבות הביניים אלא גם לגבי רמת הלימודים בבית הספר החיכון. מה אם עושים כארגון מורים - שהוא לא רק ארגון מקצועי, אלא גם ארגון ערכי הרוצה לשמור על רמת ההוראה בבתי הספר החינוכיים - כדי להבטיח שמורה בחיכון שאיננו מוכשר ללמד לא ימשיך ללמד?

ד. קורן: אני מבקש שנשמע מפי חברי-הכנסת לויץ באיזו מידה נעשות הורדות המסים בלי הסכמתו של המורה או בניגוד להסכמתו.

נראה לי שכיום אין זכות קיום לשני ארגוני מורים נפרדים, כאן ועכשיו. אולי בעבר, אולי בעתיד. ייתכן שהקוד הוא עמוק, אך מוכרחה להיות הידברות ביניכם. יכול להיות שב"מסד" צריכה להיות איזו שותפות. אם אינכם רוצים שהחינוך ואנשי החינוך ייראו בעיני הציבור כמסתאבים, אתם חייבים למצוא ביניכם שפה משותפת ולעבוד בדרך אחת.

אתם אומרים: אנחנו מוכנים לנהל משא ומתן. מה זה משא ומתן? מערכת שלמה של חביעות שכר, חנאים סוציאליים ועוד. המורה זכאי למשכורת מחאימה, ועל זה הצטרכו להילחם ביחד, עם זאת אינכם יכולים להכתיב למדינה אם בית ספר באזור מסוים יהיה שייך לממשלה או לבעלים פרטיים. מה שעומד למעשה מאחורי ניהול משא ומתן זו מערכת שלמה של דרישות, ואם לא נצא מזה לא נפחור שום בעיה. מוכרחים איפוא ללכת בשכל ישר משותף.

אם לא חמצאו שפה משותפת כדי לבוא ולהידבר עם הממשלה ועם הכנסת בענין חטיבת הביניים, אני חוזר שחורות לחינוך ולמורים.

מ. ידיד: נאמר פה על ידכם שחוזר משוד החינוך פורסם ב-16 ביוני ורק אז, בשיחה עם מקבלים את החוזרים של משוד החינוך?

מר אבירם: לא תמיד.

מ. ידיד: בחוזר מופיעה ההוראה הבאה: "מורי כיתות ז'-ח' של בתי הספר היסודיים שאושרו להעברה על פי ההסכם בין המשוד לבין הסתדרות המורים בחינוכו של חבר-הכנסת צדוק". האם קיימת רשימה ואין מכניסים רשימה נוספת? האם רשימה זו כוללת רק את המורים שרכשו השכלה אקדמית ועונים באמת על כל הדרישות?

היו"ר א. רימלט: חבר-הכנסת לויץ יענה על השאלה המופנית אליו.

ש. לויץ: אומר שחי הערות: האחת - בנוגע לניכויים; השניה - בנוגע למהותו של הסכם צדוק.

אשר לנושא הראשון: חוק המדינה מרשה לכל מעביד לנכות מן העובד מס איגוד המקצועי. אם העובד איננו חבר האיגוד המקצועי, הרי זכאי המעביד לנכות ממנו מס ארגון. אין בכלל מס הסתדרות המורים; יש מס אחיד להסתדרות. מס הסתדרות המורים מנכים רק למי שמודיע שהוא איננו חבר ההסתדרות ובכל זאת רוצה להישאר בהסתדרות המורים, ויש גם חברים כאלה.

הטענה לגבי ניכוי נכונה כאשר מדובר על מס אחיד. בענין זה נוהג "מסד" כפי שנוהג כל משוד ממסלתי. כלומר, כאשר משלמים משכורת מנכים מס אחיד. מורה עובד המדינה שאיננו חבר ההסתדרות, מודיע שאיננו חבר ההסתדרות ואז משלמים לארגון שהוא רוצה שישלמו לו. אם הוא מודיע שאיננו שייך לשום ארגון, אפשר לפי החוק לנכות ממנו עד 1% מס ארגון. אינני חושב ש"מסד" צריך

ש. לויך:

לנהוג אחרת. בחודש הראשון נכנסים מורים חדשים, הפוקטיקה המקובלת היא שעם המשכורת הראשונה שמשלמים לו מנכים את המס האחיד. מורה המודיע חודש אחרי זה שאז איננו מוכן לשלם את המס האחיד, לא מחייבים אותו בחשלוט מס אחיד, ואיש גם לא מעלה על הדעת לחייב אותו. מנכים ממנו מס ארגון לאחר שהודיע כי אינו שייך להסתדרות. כל העניין הוא איפוא רק בהודעה המורה שצריכה לבוא בזמן. דרך אחרת פירושה - לא לגבות מס ארגון או להפעיל חהליך העלול להימשך חודשים עד שנגיע לכל מורה. אילו היה מקובל כך בכל משרד ממשלתי, היה מקום לדרוש זאת גם מהסתדרות המורים, אבל בכל משרד ממשלתי נהוג שעם קבלת המשכורת מנכים מן העובד מס איגוד מקצועי. אינני חושב שבהסתדרות המורים צריך לנהוג אחרת.

י. שוחט: האם יש מורים המקבלים משכורות שלא באמצעות "מסד"?

ש. לויך: יש הסכם בין "מסד" למדינה בדבר חשלוט משכורות למורים עובדי המדינה. זה הועיל מאד למדינה, כי כאשר היה צריך לשלם את ההפרשים למורים והמדינה לא היחה מסוגלת לשלם במשך חצי שנה, פיצה זאת "מסד".

אשר לנושא השני: הסכם צדוק איפשר את הגשמת הריפורמה. בלי הסכם זה - שבו גילחה הסתדרות המורים ותכונות לשם שמיים, בניגוד לדעתה ולהשקפותיה - לא היחה הרפורמה יכולה להתקיים. הסכם זה קובע מצד אחד למי יש לתת עדיפות לעבוד בחטיבת הביניים. הסכם זה אומר כי מורים שעבדו שלוש שנים, במשך שש השנים האחרונות, עד השכ"ט, בכיתות ז'-ח', והם בעלי תואר אקדמאי או מחייבים להשלים את לימודיהם תוך שלוש-ארבע שנים, הם הראשונים לעבודה בחטיבות הביניים. מכל האחרים, שעבדו בכיתות ז' ח', המהווים למעלה מ-50% - וזה הויתור של הסתדרות המורים, כי הדבר נעשה בהסכמתנו - נשללת האפשרות לעבוד בכיתות אלה כאשר הן עוברות לחטיבת הביניים. אני מבקש שחביאו את וועד לדוגמה זו.

עוד דבר: נקבעה למורים אלה חקופת נסיון של ארבע שנים. כלומר, משרד החינוך יכול לומר לאחר ארבע שנים שמורים אלה אינם יכולים ללמד בחטיבת הביניים ועליהם לחזור לחינוך היסודי. גם לזה הסכמו.

אני יכול רק להביע תמרון על מה שמחרש פה. יש כאן רצון, בשם פירוש החלטות של ועדה פרלמנטרית, לשלול ממפקחים, מנהלים ומחלק מהמורים, שהכישורים שלהם מתאימים, לעבוד בחטיבת הביניים.

נ. אליעד: האם הסכם צדוק חל על המפקחים?

ש. לויך: הוא חל על מורים.

נ. אליעד: מה על המפקחים?

ש. לויך: יש מפקחים שפיקחו על כיתות ז' ח'. כאשר מוציאים כיתות אלה ממסגרת בית הספר היסודי, הם נשארים ללא תעסוקה, אבל מדובר בבודדים.

מר אבירם: לחברת-הכנסת רזיאל-נאור: נסיחתי להסביר גם היום שאין לנו התנגדות להיות עובדי מדינה. יש לנו התנגדות לכך שמתחת לשולחן ימסכו חלק מסויים מהמורים בחטיבות הביניים לבעלות המדינה, וההתנגדות שלנו נרבעת מתוך דאגה לחטיבות הביניים.

מ. ידיד: איך זה נעשה מתחת לשולחן?

מר אבירם: אדם שמר אוניברסיטה והתחיל לעבוד בחטיבת הביניים הופך אוטומטית להיות עובד המדינה. יש פה בעיה פסיכולוגית ומהותית: כל אדם וואה את עצמו שייך לציבור מסויים. המורים היסודיים היו שייכים לציבור עובדי המדינה; החיכוניים לא. מי שרואה את עצמו כמורה בחינוך איננו רוצה להינתק מהציבור הכללי של המורים החיכוניים. לזה אני קורא מתחת לשולחן.

מר אבירם:

קודם כל קיימים הקשיים האממיניסטרטיביים: שתי משכורות, שתי קרנות פנסיה. אבל קיימת גם ההרגשה הפסיכולוגית. אין לנו התנגדות שבחנאים מסויימים נהיה כולנו עובדי המדינה, אבל אי אפשר להגיד שחלק יהיו עובדי המדינה וחלק לא. לזה התכוונו.

המצב של עכשיו - שמורים יסודיים הם עובדי מדינה, וחיכונים מ-ז' אינם עובדי המדינה עדיף על המצב שחלק מן המורים יהיו שלימים לבעלות זו, וחלק - לאחר, או אפילו אותו מורה עצמו יהיה שייך לשתי בעלויות. עם זאת איננו שוללים את זכותם של אלה שבאו מבית הספר היסודי להמשיך להיות עובדי מדינה.

חברת-הכנסת רוזאל-נאור שאלה שאלה שאינה שייכת להקשר, אך אענה עליה; לגבי ידיעות בעתונות על תביעות של מליארד לירות. משרד החינוך ונציגי הממשלה הפגינו, לדאבונו הרב, יחס עויין בענין זה כלפי ציבור המורים. במקום להיכנס אתנו למשא ומתן ממשיוענייני על כל תביעה לגופה, רצו ליצור רושם מסויים בציבור ולהשחיר את פני המורים. המספרים כפי שהם אינם נכונים. אלה הם סכומים דמיוניים ומנופחים. חלק מסויים ממה שפורסם אינו שייך למשא ומתן. לגבי הדירוג הודענו שאיננו מחנים את חתימת חוזה העבודה בבעיה זו ברגע זה. תביעה שניה עקרונית: אנחנו אומרים שאנו פתוחים לבדיקה. תבדקו אותנו ואח התזוזה שהיתה במשך בשנים האחרונות. זאת אמרנו לפני שנתיים ואת זאת אנחנו אומרים עכשיו: אם איננו צודקים, בואו הוכיחו לנו שאיננו צודקים והתביעה לא תהיה קיימת. אם אנחנו צודקים, פירושה הדבר שמליוני לירות כבר ניחנו לסקטורים אחרים. השערונייה מחילה כשזה מגיע למורים.

בקשר לתביעות השוליות: גם כאן היתה כוונה עויינת: 80 תביעות. מה זאת אומרת 80 תביעות? מאותן 80 תביעות 65 או 50 או 70 כמעט שלא עולות בכסף.

היתה כוונה עויינת בהעמדת הדברים כפי שהועמדו. במכתב שכחתי לשר החינוך והתרבות אמרתי שנציגי משרד החינוך והאוצר עשו במקרה זה מעשה חסר תקדים. המשא ומתן לא התחיל למעשה.

לחבר-הכנסת אליעד: אי אפשר להגיד למורים שלימדו ב-ז'-ח': גמרנו אתכם. גם קודם אמרתי שאנחנו מחייבים את חרומת המורים היסודיים, אבל אנחנו מתנגדים לחוזה, כן הוא הופך את סדר העדיפות. אנחנו בכלל לא דיברו על הסכם צדוק. זה אחד הדברים שהעמידו אותנו מחוץ למסגרת. ואת זה עושה משרד החינוך לא פעם. פתאום הועמדנו מול מסקנות. נאמר לנו שהעדיפות חיינתן למורים החיכונים ולא ידענו שמבצעים אחרת כבר שלוש שנים.

נ. אליעד: האם לא ידעתם על הסכם צדוק?

מר אבירם: לא שוחפנו. נאמר לנו שהסכם צדוק מדבר על רשימה שמית סגורה. אם רשימה סגורה, עליה להיגמר פעם. איננו אומרים שצוים למצות את הרשימה השמית ודי אנחנו יודעים שיצטרכו לעבוד בחטיבות הביניים גם מורים יסודיים מ-ז'-ח' - ואחרי חשכ"ט התחילו בינתיים רבים לעבוד בכיתות אלה - אבל צריכים להיות קריטריונים ברורים בסדר העדיפות. הניהול והפיקוח צריכים להיות במסגרת החינוך העל-יסודי, אבל בקשר למורים אנחנו מקבלים את העובדה שהם באים משני הסקטורים, ואנחנו רואים זאת כעובדה חיובית.

לגבי העניין של עובדי המדינה אתה אומר: נגמור את העניין לפחות בחטיבת הביניים. לזה לא נוכל להסכים. להיות כולנו עובדי המדינה, לכך אין לנו התנדבות; לפצל אותנו לשתי בעלויות שוק עובדי חטיבת הביניים הם עובדי המדינה נגד רצונם, זה מסוכן ביותר. מצבנו לפעמים לא קל. המורים החיכונים לא חמיד רוצים לעבוד בחטיבות הביניים. יש כאלה האומרים שזו ירידה, ואנחנו משפנלים אותם לעבוד. ואז הם שואלים מה על זכויותיהם, מה על משכורתם, מה על קופת הפנסיה. כך שואל גם המורה החדש שגמר אוניברסיטה. חשובתנו היא שאנחנו אחראים לכך, וזה אחד הנימוקים המשכנעים אותו לעבוד בחטיבת הביניים. כך שכאן לא יכולה להיות החשובה שאתה נחח: לפחות בחטיבת הביניים. חשובה זו היא במקרה זה המכשול הגדול ביותר.

מר אבירם:

יכול להיות שאני שותף לחששות שלך על רמת הלימודים פה ושם, אבל עדיין לא פותרים בכך שאומרים שיש חששות. זו מסקנה מציאות די מסובכת, מורכבת ורב-גונית. אחד הגורמים העיקריים, כאשר מדברים על רמת העובדים, זו בעיית ההשתלמות של המורים, ועל זה דיברנו ואנחנו מדברים עם משרד החינוך. לא פעם זה תהליך ממושך, וצריך ליצור את הכלים כדי שהרמה תהיה נאותה.

לשאלה איך לפטר מורה שאינו מתאים:

חמיד יכולים לפטר אותו בהתחלה. אין התנגדות של ארגון המורים. אבל אם לא מפטרים אותו במשך שלוש שנים, פירוש הדבר שהוא מורה טוב. אם בכל זאת יש חשש שקרה משהו אחרי זה, יש פורום של ועדה פריטטית שנוציג משרד החינוך דנים יחד אתה. אני יכול להביא מספר מקרים בהם הסכמנו להפסקת עבודתו של המורה.

לחבר-הכנסת קורן: אני שותף לדיבוריך

באופן רגשי. כל ארגון שהוא לא צע סתם, כיוון שזה נוח לו. היתה מציאות שהכריחה אותנו לעזוב את הסתדרות המורים ב-1958. יכול מישהו לשאול אם מציאות זו קיימת עכשיו או לא. אני חושב שכן. לא אנחנו הקימנו את המטה המשותף שהיה ולא אנחנו פרקנו אותו. הסתדרות המורים פרקה אותו בענין המפקחים, ואנחנו אומרים שאי אפשר לבנות את השתתפותנו במטה המשותף בזה שנחנהג כפי שהסתדרות המורים רוצה שנחנהג. אנחנו מוכנים למטה משותף בכל רגע. בענין איחוד המחנה - הזמן ירפא את כל הפצעים. הסתדרות המורים אינה מוכנה למטה משותף, כי היא מתנגדת לקו שלנו בנוגע למפקחים.

לחבר-הכנסת לוי: נכון שכל מורה המודיע

שאיננו רוצה שינכו לו מסים, מפסיקים לנכות לו מסים מהזמן שהודיע, אבל המציאות מלמדת שהמורה לא חמיד מתמצא ולא חמיד קורא את האותיות הקטנות. הוא מלמד שנה שנתיים ופתאום אחר כך חופש שהוא לא צריך לשלם כי אינו חבר ההסתדרות, וזאת לאחר שכבר שילם כמה מאות לירות. כאשר הוא מודיע, מפסיקים לנכות לו מדגע זה. וכאן נשאלת השאלה: מדוע מניחים מראש שכל מורה המחיל לעבוד הוא חבר ההסתדרות? גם אנחנו, למשל, מורידים מסים, אבל לאחר שיש חתימת המורה. בלי זה לא מנכים. אין אצלנו ניכוי אוטומטי, בעוד ששם הניכוי הוא אוטומטי. הסתדרות המורים מקבלת אלפי לירות של חברי הארגון שאינם שייכים להסתדרות.

קיימת גם שאלה אחרת: אנחנו יודעים שחלק

מן המס האחד להסתדרות הכללית מועבר להסתדרות המורים. הסתדרות המורים מקבלת גם את הכסף של חברי הארגון המשלמים מסיאחיד. יוצא איפוא שחבר הארגון משלם להסתדרות המורים פעמיים.

אולי נקיים עוד דיון בנושא זה.

מ"מ חינו"ר א. כץ:

יש לי הרבה מה לומר על הדברים שנאמרו

א. פלד:

כאן לגבי מגמות היסודיות, אבל את זה אעשה באריכות בישיבה הבאה בגלל קוצר הזמן. נראה לי שאנחנו מחחילים להידבק במלים ומאבדים את חוכמנו.

לשאלת חברת-הכנסת רוזאל בענין המספרים:

אני חוזר ואומר - המספרים נכונים. יכול להיות שיש עליהם ויכוח, יכול להיות שיש בעיה של משא ומתן, אבל משמעות החביעות שהוגשו על ידי ארגון המורים בבתי הספר העל-יסודיים, משמעותן לגבי כל מערכת החינוך, מגן הילדים ועד גמר בית הספר היסודי, היא כמליארד לירות. זה לא אומר שהם דרשו מליארד לירות. אם תחמלאנה חביעות ארגון המורים, הן חעלינה למדינה כמליארד לירות.

דבר שני: הצענו לארגון המורים בבתי הספר

העל-יסודיים לשבח יחד אחנו ולבדוק את המספרים. לאחר ישיבה אתם הפסיקו ואמרו: שאינם רוצים לעבד את המספרים יחד אחנו. כנראה שבדגע מסויים זה לא היה נוח להם.

אמרתם שענין הדיון יורד וגם ענין הבדיקה.

מר אבירם:

לענין שכר המורים: המורים עובדי המדינה

א. פלד:

מקבלים את שכרם באמצעות עשרות בנקים. החלק העיקרי מקבל דרך "מסד", אבל יש מורים המקבלים את משכורתם דרך בנק דיסקונט, בנק לאומי, בנק ליצוא. תפקידו של משרד החינוך להעביר את שכרו של המורה לבנק, בהתאם לבקשתו. יש כאלה שאינם רוצים

א. פלד:

שיעבירו להם את המשכורת לבנק והם מקבלים את הצ'ק בלשכת המחוז, בגזברות.

גם בנק אחר מנכה את המסים?

מר שמעוני:

אנחנו איננו מנהלי בנקים וזה לא ענייננו מה עושה הבנק בכסף. אם יש למורה חביעה,

א. פלד:

יגיש אותה נגד הבנק.

כל הכספים עוברים דרך בנק "מסד" והוא מעביר אותם לבנק אחר לפי בקשת המורה.

מ"מ היו"ר א. כץ:

אם יש למורה חביעה נגד "מסד" או בנק אחר, זה לא ענייננו של משרד החינוך. משרד החינוך מעביר את השכר המגיע למורה. אם מורה לא רוצה שיבכו לו מסי הסתדרות, לא יבכו לו. הוא הדין לגבי עובדי מדינה, המעבירים את שכרם דרך בנק "יהב".

א. פלד:

לגבי החוזר: אני טוען שחוזר מספר 40 הוא חוזר אופרטיבי של אגף מוסדות החינוך אל לשכות המחוז. באותו חוזר היו סעיפים כמו: מורה שקיבלה הלוואה מוחנית ונישאה לאחיל בשירות קבע; הכיתה הטיפולית בחטיבת הביניים; וסדר העדיפויות בשיבוץ מורים בחטיבות הביניים. אלה הם חוזרים פנימיים המועברים ללשכות המחוז לעבודה.

אני טוען שחוזר זה הוא בדיוק ברוח דוח הוועדה הפרלמנטרית. אני מוכן לטעון זאת גם בפני בודק, שופט.

מר שמעוני טעה: הסכם צדוק קבע שזכותם של 2,000 מורים ללמד בחטיבות הביניים; אלה שלימדו מתשכ"ד עד תשכ"ט. אבל הם יכולים גם היום להיות משובצים לפי הסכם חדש, ופה הטעות.

דבר שני: יכול מאד להיות - ואני אומר זאת במלוא האחריות - שמעל ומעבר למה שכתוב בדוח הוועדה הפרלמנטרית יהיו מורים שבאו מן היסודי ואינם כלולים בהסכם צדוק, כאשר הכלולים בקטיגוריות אינם עונים על הצורך; והמורים האלה חייבים לענות על הדרישות של השכלה וכושר.

מ"מ היו"ר א. כץ: אני מודה לנציגי ארגון המורים העל-יסודיים.

ג. בעיית בית הספר כ"ח במחנה-יהודה

אני רוצה להזכיר כי לפני חודש טיפלנו במספר בעיות לוקאליות בירושלים שנראו לנו חמורות. למעשה היו שלושה אזורים שפנו אלינו, הן על ידי ועדי הורים והן על ידי גופים אחרים, לגבי בעיות שהחעוררו בפתיחת שנת הלימודים: בבתי הספר הבאים: בגבעה הצופתית, ב"יפה נוף" בבית הכרם, ובכ"ח במחנה יהודה שבאזור הנחלאות. הבעיות בשני האזורים הראשונים נפתרו והושג סיכום דברים לשביעת רצון כל הצדדים, ועל כן אנחנו פטורים מלעסוק בהן בשלב זה. הבעיה השלישית לא הובאה בשעתו בפנינו ועל כן נעסק בה היום.

ישות הדיבור למר חביב שמעוני, יושב-ראש הוועד הציבורי נחלאות-זכרון.

ה. שמעוני:

אנחנו מותחים את קצה גבול יכולתנו כדי לא להשביח את הלימודים, כי אנחנו יודעים שהקורבנות יהיו קודם כל הילדים שלנו. הפעם אם תהיה שביחה, היא לא תהיה נגד המיסד - לא נגד משרד החינוך ולא נגד עיוות ירושלים, אשר אצלם מצאנו אוזן קשבת לבעיותינו, אלא בעיקר נגד הנהלת בית הספר ובמידה מסויימת נגד הסתדרות המורים, שמשום מה לא מצאנו אצלם אוזן קשבת לבעיות שאין חלקים על חדיפותן. היינו צריכים להתחיל בשביחה בחזית שנת הלימודים, אבל חשבנו שיהיה זה אכזרי מדי לגדול מילדי כיתות א' את החוויה הגדולה של פתיחת שנת הלימודים. תכננו איפוא לעשות את השביחה ב-1 באוקטובר, אך מכיוון שהוזמנו אליכם, חשבנו שיהיה זה הוגן להשמיע קודם את דברינו לפניכם.

ה. שמעוני:

בית הספר כי"ח הוא בין הגרועים ביותר בירושלים, אם לא הגרוע ביותר. מספר סיבות לכך, וקודם כל האוכלוסיה. זוהי אוכלוסיה של שכונת עוני וחיקה מאד. אוכלוסיה עניה, שהיא תמצית כל העוני שנשאר בירושלים. כל אלה שמצבם טוב יותר עזבו מזמן את השכונה ועברו לשיכונים אחרים. זו שכונה שלכל דירה המחפנה בה נכנסת משפחה שמצבה החברתי והכלכלי גרוע ממצבה של המשפחה שהיחה בה קודם.

סיבה שניה - התחלופה החמידית הקיימת

בשכונה.

סיבה שלישית - מיקומו של בית הספר. בית הספר נמצא בחוף השוק המרכזי של ירושלים; בשוק על ויחוחיו, על החגרנות שבו, על הרעשים שבו, על כל האספקטים השליליים של שוק, שהוא אולי חוויה לתיירים, אך לא לחלמידים.

סיבה רביעית - רמת ההוראה, והתוצאות

יעידו. בית ספר כי"ח הוא אחד הבודדים בירושלים, על כל פנים בנחלאות, שאחוז עוברי הסקר לא מגיע ל-20%. כאשר שינו את רמת ההוראה ואת שיטות ההוראה לגבי אוחה אוכלוסיה היו התוצאות הרבה יותר טובות מאלה שהיו לפני שלוש-ארבע שנים.

את האוכלוסיה אי אפשר לשנות. בהינף יד,

גם לא את תנאיה הכלכליים; את מקומו של בית הספר אולי אפשר היה לשנות, אבל זה כרוך בתקציבים גדולים. את רמת המורים, את רמת ההוראה ואת המנהל אפשר לשנות.

לפני חמש שנים התחלנו במאבק שלנו על

החינוך בנחלאות, כאשר רוב בתי הספר באיזור היו במצב קשה. היו אז בתי הספר "אוסישקין", "אורח חיים" ו"אבו-אילן" לבנות דחיות. לאחר מאבק של שלוש שנים מצאנו אוזן קשבת אצל כל גורמי החינוך והוחל בניסוי של האינטגרציה - פרויקט נחלאות. כיום, שלוש שנים לאחר האינטגרציה, אפשר לצטט את שר החינוך וגורמים אחרים, שהיה זה נסיון שהוכיח את עצמו ואולי אף הפך לדגם של שידוד מערכות ושינוי יסודי. בית הספר כי"ח לא זכה להיכלל במסגרת האינטגרציה והמשום שלא הייתה לו שכנות שאפשר היה לעשות עמה אינטגרציה, אבל קיבלנו הבטחה שחוך שלוש שנים יחוסל בית ספר זה. כאמור היה זה לפני חמש שנים. חכינו שלוש שנים ונאמר לנו: במשך שלוש שנים תעשינה שתי פעולות: יאחדו את בית הספר כי"ח לבנים עם בית ספר כי"ח לבנות, שהוא ברמה גבוהה יותר. כמו כן יחננו תמריצים נוספים לבית הספר, הניתנים במסגרת האינטגרציה, גם אם לא תהיה אינטגרציה.

ביקשו מאתנו להזדיין בסבלנות. לא קל

לחכות שלוש שנים, כי כל שנה זה מתזזר נוסף שנידון להיות חוטבי עצים ושואבי מים. אדם יכול לגזור על עצמו, אבל לגזור על אחרים? למרות הקשיים אמרנו: נחכה בסבלנות שלוש שנים. ותכינו שלוש שנים. לפני שנתיים באנו לחבוע את השטר.

באותו איזור של בית ספר כי"ח נרשמים

הילדים הדתיים לבית ספר עוזיאל, שהוא במסגרת האינטגרציה. אלה שאינם דתיים אינם במסגרת האינטגרציה. הדבר מוביל לזיזופים ולבעיות שאי אפשר לצפות אותן מראש, כי אם אפשר לשלוח את הילד לבית ספר יותר טוב, מדוע לא לכפות קצת יותר דת?

מצוייך.

ג. אליעד:

ח. שמעוני:

אם כל הילדים יתקבלו בבית ספר עוזיאל יש סכנה שלא תהיה שם אינטגרציה. לא עודדנו את הטריק הזה, כי ידענו שיבולע לילדים.

כאשר לפני שנתיים אמרנו שיש לחסל בהדרגה את בית הספר, הקים המנהל מהומה גדולה. הוא טוען שהכל טוב בבית הספר. לפני שנתיים, בערב יום העצמאות, ישבנו עם המנהל שעות ארוכות ולבסוף הסכים לאינטגרציה. היחה אפשרות אחת לאינטגרציה: העברת בית ספר אולוזורוב לכי"ח או להיפך. השכל הישר מחייב שיקחו ילדים מאיזור לא טוב לבית ספר טוב. אך המנהל אמר! זה לא. הביאה ילדים מאולוזורוב אלינו. מכאן לשם, לא. הוא העמיד את המצב כך כאילו אף אחד אינו רוצה באינטגרציה וכאילו הכל טוב בבית הספר.

ש. שבחאי:

ועד ההורים המרכזי אינו מכיר בוועד ההורים השני.

ג. ברגסון:

ב. הפירוש שמשרד החינוך מסכים למסקנות של הנציגים איננו מדוייק. אמנם אמר מר שמעוני שכך הבין, אבל זה לא נאמר. אני רוצה להזכיר מה היה באחת הישיבות שהתקיימה בפברואר, והדבר גם פורסם בעתונות, שם נאמר: מר שמעוני תבע לבדוק מחדש את מידת התאמתם של המורים בבית ספר זה, דבר שגרם להתקוממותו של מר ברגסון, שעמד לעזוב את הישיבה בגלל הדעה החד צדדיה הזאת. כלומר, אין תמימות דעים מוחלטת. בשעתו הייתה חביעה להחליף את כל צוות המורים, וזה מה שקומם אותי. גם ביחס לשינויים וגם ביחס לעבודתו של המנהל אין אנחנו חמימי דעים לחלוטין. אין להסיק מכאן מסקנה שהערכתנו את המצב בבית הספר היא שהכל שפיר, אלא שאנחנו סבורים כי הסיבות לכך אינן נעוצות במנהל דווקא. יש שורה של גורמים: היו גורמים חיצוניים פיזיים שבהם היה בית הספר שרוי; היה איחוד של שני בתי ספר - בנים ובנות, כי בעבר היה זה בית ספר לבנות בלבד; יש חופעה חברתית בשכונה הזאת, כפי שהיא קיימת בשכונות אחרות, והרכב האוכלוסייה בה הוא כפי שהוא מסיבות אובייקטיביות. לא את הכל צריך לזקוף על חשבוננו של המנהל.

הרשו לי לא להגיב על המספרים של תוצאות הסקר. בישיבה הבאה אביא זאת בפני חברי הוועדה.

הוויכוח היה על כך אם אפשר להציל את בית הספר בשורה של אמצעים. הוויכוח שלנו עם הסדרות המורים היה: האם מותר או אסור לנו לצמצם את היקף בית הספר כדי שיהיה קל יותר לעבוד ולהיטיב אותו. לא התחשבנו בעמדתה של הסדרות המורים והכווננו על צימצום בית הספר. קבענו כיחה א' אחת בבית ספר זה, אלא שההורים הם שבחרו לרשום את בניהם בבית הספר כי"ח ולא ניצלו את ההזדמנות לרשום את ילדיהם באזור אחר.

ח. שמעוני:

לא הייתה הכרזה שהם יכולים לרשום באזור אחר.

ג. ברגסון:

האפשרות הזו שניתנה הביאה את משרד החינוך לקונפליקט חמור עם הסדרות המורים, והסדרות המורים הודיעה למנהלי בתי ספר אחרים שלא לרשום ילדים מן האזור הזה. היו כמה מנהלים שהיטו את לבצע את הוראת הסדרות המורים או את ההוראה המחייבת אותם על פי חוק. העובדה היא שההורים רשמו בבית ספר זה כדי שחי כיתות א' ולא כדי כיחה א' אחת.

לא המנהל הוא שהתנגד להוצאת ילדי כיחה ז' לבית ספר אחר. לפי השיקולים שלנו. המנהל הסכים, אך העניין לא נסחרו מסיבות שונות ולא יכולנו להוציא את שתי כיתות ז' לבית ספר אחר.

אין להשוות את העובדה של ילדי הנחלאות הלומדים בבית ספר ממלכתי-דתי לעובדה שהילדים הלומדים בבית הספר הממלכתי נשארו פה. המספרים שונים לחלוטין. בית הספר הממלכתי-דתי, שיש לו בסך הכל שלוש כיתות מקבילות לבנים בלבד, יכול היה לקלוט מספר גדול יותר של ילדים שלא באזור רישומו, בעוד שהחינוך הממלכתי הוא גדול הרבה יותר מאשר החינוך הממלכתי-דתי. בית הספר בנחלאות שבו יש אינטגרציה כולל ארבע כיתות מקבילות בכיתות א' - ד' עם 140 ילדים. הוא איננו מסוגל לקלוט עוד ילדים בחתום מבנהו. יש באזור זה עוד בתי ספר ממלכתיים והם קולטים ילדים.

אשר למבנה בית הספר כי"ח, מיקומו, הרעש סביבו והאווירה: רבותי, כיום בונים את בית הספר על שם פפולה בן-גוריון באחת ההצטלבויות הגדולות שבירושלים: הצטלבות עמק המצלבת-רחוב עזה. הרעש שם יהיה הרבה יותר גדול, אך בונים שם כי אי אפשר לבנות במקומו אחרים, כי אין שטח; לא כל שכך לגבי מוסד שכבר קיים. למעשה לא מופרע בית הספר על ידי רעש השוק, כי הוא נמצא בתוך חצר, בקירות עבים מאד, שכיום לא בונים כמוהם. מר חביב שמעוני הדגיש שהשקיעו בבית הספר 750 אלף לירות כדי להעמיד אותו ואוי לשמו. בעיני הוא טוב יותר מבניין חדש שהיו אולי בונים.

לבית הספר ניתנו כל ההטבות שאפשרי לחת למוסד כלשהו, לרבות חקן של יום לימודים ארוך. הילדים מקבלים חקן כדי שהיה של 42-44 שעות בשבוע במוסד. השאלה, אם כן, לגבי העברת כיתות ז' לבית ספר אחר ליום לימודים ארוך אינה רלבנטית.

ג. ברגסון:

אינטגרציה אפשר לעשות רק כאשר יש מישהו שאפשר לשלב אותו, אבל אזור זה, כפי שהוא, הוא בהרכב אוכלוסיה כזה שאין כל אפשרות כרגע לבצע בו אינטגרציה. הדבר יהיה אפשרי כאשר בסביבה ייבנה השיכון שיוזרים אוכלוסיה בעלת הרכב אחר.

קשה לי לומר מדוע 12 שנה נמצא בית הספר במצב כזה ומחעוררים רק כעת. תוצאות הסקר של חשל"ב אינן תוצאות ניהולו של מר בוליצר, אלא תוצאות המש-שש שנת העבודה שלפניו בואו.

ה. שמעוני: חמש שנים הן זמן מספיק כדי לקלקל.

ג. ברגסון: עכשיו זו השנה החמישית. הוא עדיין לא מנהל חמש שנים. חשל"ב הייתה השנה הרביעית, כך שהעבודה שנעשתה עם החלמידים בכיתות א-ו נעשו לפניו.

אינני בא להגן על בית הספר ולתאר אותו בצבעים ורודים. אני רק רוצה לומר שאי אפשר לזקוף את כל הליקויים על השכוננו של אדם אחד. עם כל זאת אינני מסכים להערכה שפורסמה, האומרת כך: "בית הספר הוא מן הגרועים ביותר בעיר מבחינת מקומות, מבחינת התנאים הפיזיים, דמת הניהול ומהירותה היא מן הכושלות ביותר". זה כתוב בכרוז של הוועד הציבורי. ועוד אומר הכרוז: "אם מנהל בית הספר והסדרות המורים דואגים למעמדם ולתנאי עבודתם ולא איכפת להם חינוך ילדינו, הרי אנחנו לא נוכל להשלים". אני מצטער, אינני יכול לקבל את הקביעה הזאת ולפסול שלושים מורים, שהם בכל זאת בעלי עבר חינכי.

ה. שמעוני: א. יש לי פה את אזורי הדישום לשנת הלימודים חשל"ג. מה שנאמר, שההורים יכלו לרשום את ילדיהם באיזור רישום אחר אינו מופיע כאן.

ב. בישיבה שהייתה לנו עם מר ברגסון, מר גדיש ומר שיפטן ועם נציגי ועד ההורים המרכזי, אמר מר ברגסון בין השאר, ואני רוצה לצטט: "נעשו נסיונות להחליף את המנהל ולא הצלחנו. השאלה היא מי יבוא במקומו."

מ. ורטהיים: אנחנו לוחצים על כל הגורמים כדי למצוא פתרון לבעיה, כי איננו רוצים שהילדים יהיו מעורבים במאבק המתרחש בבית הספר. אם ועדת החינוך של הכנסת לא חוכל למצוא פתרון, נגיע למצב שהיה במוסדות. הגופת ה"פנחורים" היחה בחלק לא מבוטל תוצאה של מה שהתרחש בבית הספר באותה שנתה. אני רוצה שייבדק גורלם של אותם ילדים שסיימו את בית הספר כי"ח בשנתיים-שלוש האחרונות. אני יודע שמעל 30 ילדים שגמרו את כיתה ה' מסחובבים בשכונה ולא מצאו את מקומם. ילדים רבים לא מצאו את מקומם, כי בתעודה שלהם כתוב שלא למדו אנגלית. אין להאשים אדם אחד ולא צוות, אלא יש להאשים אותנו על שהגענו למצב זה. כל הגורמים, בלי יוצא מן הכלל, צריכים לעשות יד אחת על מנת שלא לערוב את הילדים במלחמה זו, כי ברגע שיש שכיחה ויוצא הענין מידינו עלול הנזק להיות גדול ולסחוף אזורים גדולים יותר, כפי שהיה במוסדות.

מ"מ היו"ר א. כץ: אני מודה לאורחים.

ע. פיינברג-סרני: בלי להתייחס לשאלה אם המנהל הוא הגורם או אם לא ברור שיש פה בעיה רצינית. חבל שלא שמענו את נציג הוועד המרכזי ואח העובד הסוציאלי. צריך לעשות זאת בדחיפות.

א. רוזאל-נאור: אני מציע שבישיבה של מחר נקדיש זמן גם לבעיה זו ונשמע את אלה שלא דיברו היום. אם ניתן להם לצאת פנכלמים, פירושו של דבר החלקות יותר קשה.

אינני מסכימה לכך שהוועדה תהפוך לבית משפט. איזו צורה היא זו שהוועדה חשמה האשמות על אדם שאינו נוכח ואינו יכול להחגונן? גם המפקח נמצא במצב לא נוח: אולי יש לו דעה שלילית על המנהל, אבל איך הוא יכול להגיד זאת כאן?

כפי שאני מרגישה המלחמה היא לא רק על בית הספר, אלא על השלטון בשכונה. יש כאן מלחמה חברתית בין שני מחנות.

א. רזיאל-נאור:

מצד אחד הם אינם רוצים לערבב את הילדים בענין, אך מצד שני הם יוצאים בכרוזים על המנהל, וזו בוודאי שיחת היום בשכונתה. צריך לטפל בענין זה באופן דחוף ביותר.

מ. בן-פורת: הבעיה היא חמורה ואינני חושב שהוועדה תוכל לעמוס על עצמה לטפל בה ולפתור אותה. ישנם בארץ בחי ספר רבים כאלה, אך בהם אין מאבק של ועדים ציבוריים אחד בשני ולכן בעייתם אינה מגיעה לכאן.

אני אינני מתרשם כל כך מן המכשיר שהעלה את הבעיה, אלא מן המצב עצמו, אך משיחה כזו בלבד, בלי בדיקה, אי אפשר לדעת מה בדיוק המצב. מי זה קבע מה זה חריג? מי זה קבע שיש בבית הספר 60 חריגים?

את הישיבה הבאה בענין זה יש לחכך אחרת. לא צריכים להזמין ששה אנשים. די אם יבואו שניים.

ד. פלר: הזמנו רק שניים - את מר שמעוני ואת מר שבתאי.

מ. בן-פורת: בלי המנהל ההרגשה באמת לא נעימה, ייחכך שצריך להזמין גם אותו.

מ"מ היו"ר א. כץ: במקרים דומים בעבר הטלנו על מספר מצומצם של חברי ועדת משנה לטפל בענין. אולי נשקול אפשרות זו גם במקרה זה.

ז. הרמן: אני מכירה את בית הספר הזה הרבה מאד שנים. התחלתי לטפל בו בשנות הארבעים, והיו שם הרבה מקרים סוציאליים. לי נראה שיש כאן גורם פסיכולוגי רציני ביותר ולכן על אף שאני מסכימה להטיל את הטיפול על שניים-שלושה אנשים, רצוי שנקבל אותם בוועדה עוד פעם אחת.

נ. אליעד: אני רוצה לשמוע את חשונת אנשי המשד החינוך.

ש. לוי: אני מציע שנקיים מחר ישיבה כדי לשמוע את האנשים. שבוע לאחר מכן חקיים הוועדה עצמה דיון בנושא.

מ"מ היו"ר א. כץ: נמשיך בכך מחר. נזמין את האנשים לחלק השני של הישיבה ב-11.30.

הישיבה ננעלה בשעה 13.45